

dr hab. Mariusz Bogdanowicz, prof. UMCS
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Wydział Artystyczny, Instytut Muzyki

Warszawa 15.08.2021.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Pawła Puszczały pt. „Nowoczesne oblicze kontrabasu jazzowego w autorskich kompozycjach i aranżacjach” sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie: sztuki muzyczne, w dyscyplinie: instrumentalistyka.

Zlecniodawca recenzji:

Rada Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi z dnia 24 kwietnia 2019 roku.

Rada Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, w trybie przewidzianym w art. 11 oraz 14 ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jednolity - Dz. U. 2017 poz. 1789), oraz § 1 ust.1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. 2018 r., poz. 261), podjęła uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego mgr Pawła Puszczały na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Wraz z pismem informującym o powierzeniu mi funkcji recenzenta otrzymałem od Pani Dziekan Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi prof. dr hab. Ireny Wisetki-Cieślak stosowną dokumentację złożoną przez doktoranta wraz z dziełem artystycznym i pracą doktorską pt. „Nowoczesne oblicze kontrabasu jazzowego w autorskich kompozycjach i aranżacjach”.

Podstawowe informacje o doktorancie:

Mgr Paweł Puszczało, ur. 16 sierpnia 1983 roku w Olsztynie, uczęszczał do Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Olsztynie. Swą naukę kontynuował na Wydziale Jazzu w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Fryderyka Chopina w Warszawie.

W roku 2009 uzyskał tytuł magistra sztuki w klasie kontrabasu jazzowego mgr Macieja Garbowskiego na Wydziale Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Pan Paweł Puszczało pracował w latach 2013-2018 jako nauczyciel kontrabasu i gitary basowej w Zespole Szkół Muzycznych im. S. Moniuszki w Łodzi. Od 2015 roku jest zatrudniony jako nauczyciel akademicki w Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.

Pan Paweł Puszczało jako basista ma na swoim koncie współpracę w wybitnymi artystami, są to m.in. Krystyna Prońko, Lora Szafran, Izabela Zając, Monika Borzym, Magda Ummer, Antoninia Krzysztoń, Tomasz Szukalski, Zbigniew Namysłowski, Piotr Cieślowski, Andrzej Dąbrowski, Marc Bernstein, Waldemar Kurpiński, Ronnie Cuber, Maciej Strzelczyk, Artur Dutkiewicz, Janusz Skowron, Rafał Stępień, Dino Massa, Wojciech Gogolewski, Grzegorz Grzyb, Krzysztof Gradziuk, Sebastian Frankiewicz, Kazimierz Jonkisz, Janusz Szrom, Krzysztof Woliński, Piotr Polk i Marek Dyjak.

Współpracował z Teatrem Ateneum, Teatrem Rampa, Teatrem Polskim, Teatrem Sabat, Ale! Teatrem i Och-Teatrem.

Jako solista uczestniczył w nagraniu muzyki do filmów: Piksele, Płonący Krzew, Dom na końcu drogi, Kai Apkabinsiu Tave.

Występował na festiwalach m.in. we Włoszech, Francji, w Niemczech, Finlandii, Gruzji, Armenii, Słowenii, Rosji i Hiszpanii.

Do niewątpliwych sukcesów doktoranta trzeba zaliczyć zdobyte nagrody i wyróżnienia:

- 2001 - wyróżnienie z zespołem Maciej Afanasiew Quartet - Ogólnopolski Konkurs Jazzowy w Elblągu
- 2004 - II nagroda w kategorii zespołów jazzowych z zespołem Rafał Sarnecki Trio - Ogólnopolski Konkurs Jazzowy w Elblągu
- 2008 - Grand Prix z zespołem Tomasz Dąbrowski Quartet - Ogólnopolski Przegląd Młodych Zespołów Jazzowych i Bluesowych w Gdyni
- 2008 - nagroda Nadzieja Warszawy - najlepszy zespół jazzowy z zespołem Tomasz Dąbrowski Quartet - Jazz Club Tygmont Festiwalu Młodych Talentów
- 2009 - zespół Biotone otrzymał XXXV Klucz do kariery - nagrodę Jazz Clubu Pod Filarami
- 2010 - Grand Prix z zespołem Biotone - Ogólnopolski Przegląd Młodych Zespołów Jazzowych i Bluesowych w Gdyni
- 2012 - IV miejsce w kategorii kontrabasista roku w ankiecie Jazz Top Jazz Forum
- 2015 - *Albo Inaczej* - kompilacja utworów hip-hopowych w aranżacji jazzowej, pochodzących z repertuaru zespołów: Stare Miasto, Slums Attack, Flexxip i Kaliber

44 oraz raperów: Adama „Tony” Zielińskiego, Pawła „Pezeta” Kaplińskiego, Leszka „Eldo” Kaźmierczaka i Jacka „Tedego” Granieckiego, wśród wykonawców znaleźli się m.in. Ewa Bem, Krystyna Prońko, Andrzej Dąbrowski, Wojciech Gąsowski i Felicjan Andrzejczak - złota płyta

- 2018 - *Metamorphosis* - debiutancki album Sławomira Uniatowskiego - złota płyta

Mgr Paweł Puszcząto w swej dokumentacji wskazał następujące wydawnictwa fonograficzne:

- 2010 - Michał Polcyn - *Cuiaviana*
- 2010 - Shannon - *Celtification*
- 2010 - Marek Dyjak - *Teraz*
- 2011 - Marek Sośnicki - Tamerlane - *Little Things*
- 2013 - Przemysław Florczak - *Image of My Personality*
- 2012 - Jazz City Choir - *Jazz City Choir*
- 2013 - Marcin Skrzypczak - *Zmyslony*
- 2013 - Wiesław Szymański - *Wiesław Szymański Quartet*
- 2013 - Pozytywka - *Kołysanki świata*
- 2014 - Wawrzyniec Prasek - *Sensual Moments*
- 2015 - Alkopoligamia - *Albo Inaczej*
- 2015 - Zbigniew Namysłowski Quintet - *Polish Jazz - Yes*
- 2016 - Marcin Styczeń - *Zbieg*
- 2017 - Maciej Tubis - *The Truth*
- 2018 - Sławek Uniatowski - *Metamorphosis*
- 2018 - Tubis Trio - *Flashback*

Równoległe z karierą artystyczną mgr Paweł Puszcząto od 2013 prowadzi działalność pedagogiczną. W latach 2013-2018 pracował jako nauczyciel kontrabas i gitary basowej w Zespole Szkół Muzycznych im. S. Moniuszki w Łodzi. Od 2015 roku jest zatrudniony jako nauczyciel akademicki w Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.

Reasumując, dorobek doktoranta Pawła Puszcząty to znaczące osiągnięcia związane zarówno z działalnością koncertową jak i studyjną. Mnogość działań, a także wyróżniające osobowość muzyczną nagrody oraz aktywność dydaktyczna zasługują na uznanie i potwierdzają jego ugruntowaną pozycję w środowisku muzycznym.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska mgr Pawła Puszcząty pt. „**Nowoczesne oblicze kontrabas jazzowego w autorskich kompozycjach i aranżacjach**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu.

Dzieło artystyczne

Na dostarczonym dziele artystycznym (płyta CD), znalazły się następujące utwory:

1. Could I Have A Silence?
2. Fleeing Notes
3. Searching Divine Light
4. Dancing Baby
5. Queen Trial
6. Brazilian Corps

Wszystkie utwory to kompozycje mgr Pawła Puszcząły.

Dzieło artystyczne zostało zarejestrowane przez następujących wykonawców:

- Paweł Puszcząły - kontrabas
- Rafał Stępień - fortepian
- Rafał Sarnecki - gitara
- Krzysztof Gradziuk - perkusja
- Michał Jurkiewicz - skrzypce, altówka (Dancing Baby)
- Dorota Woźniak-Mocarska - wiolonczela (Dancing Baby)
- Łukasz Poprawski - saksofon altowy (Searching Divine Light, Queen Trial)
- Michał Polcyn - puzon (Searching Divine Light, Queen Trial)

Brak informacji o dacie dokonania nagrania, ani o studiu i realizatorze. Wykonawcy również nie są przedstawieni przez doktoranta. Informacje pochodzą z oświadczeń muzyków.

Doktorant, występujący w roli kontrabasisty, kompozytora, aranżera i lidera, zaprezentował sześć zróżnicowanych utworów. Każdy z nich posiada odmienny charakter, nie mniej jednak stanowią one całość i posiadają wspólny mianownik. Utwory te, ich kształt, forma i wyraz są efektem poszukiwań twórczych doktoranta, które wnikliwie i szczegółowo przedstawia na stronach swego opisu dzieła artystycznego.

Mgr Paweł Puszcząły jawi się jako instrumentalista o perfekcyjnym timingu i precyzyjnej artykulacji. Jego gra to przykład najlepiej rozumianej realizacji roli kontrabasisty we współczesnej sekcji rytmicznej. Szkoda, że dysponując bardzo zaawansowaną techniką i erudycją, ogranicza się zaledwie do jednej, bardzo dobrej zresztą, partii improwizowanej, (w utworze *Feeling Notes*). Osobiście żałuję, że nie pokusił się o więcej. Realizuje się i spełnia jako muzyk sekcyjny i lider, pozostawiając sobie ważną i odpowiedzialną rolę architekta całości.

Imponujący jest warsztat kompozytorski i aranżerski doktoranta. Struktury wszystkich utworów są gruntownie przemyślane i konsekwentnie zrealizowane. Doktorant jest zafascynowany metrami nieparzystymi. W całym materiale często występują zmiany

metrum. Precyzyjnie realizowana intensywna i wyrafinowana tkanka rytmiczna odgrywa tu kluczowe znaczenie. Utwory nagrane są w różnych składach instrumentalnych. Należy pokreślić kreatywny i twórczy wkład wszystkich instrumentalistów biorących udział w nagraniu.

Sam doktorant tak określa zamieszczoną na dziele artystycznym swą twórczość: „Utwory zarejestrowane na płycie stanowią materiał do przedstawienia szerokiej perspektywy postrzegania obecnego oblicza kontrabasów, są bowiem syntezą kilku przenikających się nurtów i stylów, które można spotkać zarówno w muzyce klasycznej, jak i jazzowej. Zdefiniowanie tych zagadnień oraz zastosowanie ich elementów w różnym zakresie w poszczególnych utworach, stanowi inspirację, będącą punktem wyjścia dla założeń kompozytorskich i aranżacyjnych, a w konsekwencji także wykonawczych. Na ogólny obraz nowoczesnego kontrabasów jazzowych i jego rolę w prezentowanych kompozycjach duży wpływ miało wieloletnie doświadczenie muzyczne autora w zakresie edukacji i pracy zawodowej na różnych płaszczyznach stylistycznych.” (str. 117-118)

Opis dzieła artystycznego

Wstęp, rozdział pierwszy, rozdział drugi, rozdział trzeci

We wstępie, po skrótowym przedstawianiu treści kolejnych rozdziałów, autor w bardzo zajmujący sposób daje wyraz swemu sposobowi postrzegania współczesnego jazzu i muzyki w ogóle. Ciekawe jest umiejscowienie w tym układzie odniesienia kontrabasów. Jako kompozytor i lider zwraca również uwagę na różne nurty będące jego źródłem inspiracji i podstawą indywidualnej i osobistej kreacji artystycznej.

W rozdziale pierwszym pt. „Zarys genezy, rozwoju i roli technologii w ewolucji kontrabasów jazzowych”, rozwój kontrabasów, instrumentalistyki, technik i sposobów gry doprowadzony jest do lat trzydziestych XX wieku. Następnie doktorant wnikliwie opisuje początki ewolucji amplifikacji kontrabasów, jego nagłaśniania i technik studyjnych. Szkoda, że proces ten nie został doprowadzony do czasów współczesnych z uwzględnieniem zmieniających się na przestrzeni lat kanonów estetycznych brzmienia kontrabasów.

Rozdział drugi „Sposoby gry wybranych kontrabasistów jako inspiracje dla kreowania nowoczesnego oblicza kontrabasów.”

Autor zdecydował się na zaprezentowanie techniki gry i dokonań w tym zakresie czterech gigantów kontrabasów: Raya Browna, Nielsa Henninga Ørsted Pedersena, Dave’a Hollanda i Johna Patitucciego jako tych, którzy w największym stopniu mieli wpływ na ukształtowanie współczesnego oblicza tego wspaniałego instrumentu. Niewątpliwie ci czterej kontrabasisci należą do basowego panteonu wszechczasów. Nie wymienienie, choćby w poprzednim rozdziale, takich wybitnych instrumentalistów jak: Paul Chambers, Charles Mingus, Scott LaFaro, Ron Carter, Eddie Gomez, Gary Peacock czy Stanley Clarke wydaje mi się niedopatrzaniem. Również, choć to gitarzysta basowy, w tym gronie powinien znaleźć Jaco Pastoriusa, który zrewolucjonizował sposób myślenia o realizacji partii basowej w zespole jazzowym.

Może zasadne byłoby doprowadzenie w rozdziale pierwszym historii rozwoju kontrabasu jazzowego do współczesności z szerszym uwzględnieniem przedstawicieli stylów i epok, a treściom w rozdziale drugim nadać nieco bardziej subiektywny charakter.

Na uwagę zasługuje rozdział trzeci - „Inspiracje stylistyczne dla założeń kompozytorskich i aranżerskich wykorzystanych w autorskich utworach”, gdzie autor prezentuje cztery nurty, które wpłynęły, poza, jak sądzę, oczywiście muzyką jazzową, na doktoranta. Są to; neoklasycyzm, folkloryzm, minimalizm i muzyka afrokubańska. Gatunki te, oraz ich związek z zaprezentowaną muzyką, przedstawione są wnikliwie i interesująco.

Rozdział czwarty – „Muzykologiczna analiza utworów w kontekście nowoczesnego kontrabasu”

Wysoki poziom dzieła artystycznego oraz analizy zamieszczonych w nim utworów to niewątpliwie największy atrybut rozprawy doktorskiej mgr Pawła Puszcząły. Wnikliwe analizy wszystkich utworów świadczą o ogromnej wiedzy, a także, co nie jest łatwe, umiejętności naukowego podejścia do własnej muzyki oraz świadomości twórczej mgr Pawła Puszcząły.

Podsumowanie

Muzyka zawarta w dziele artystycznym rozprawy doktorskiej mgr Pawła Puszcząły pt. „Nowoczesne oblicze kontrabasu jazzowego w autorskich kompozycjach i aranżacjach” jest egzemplifikacją bardzo istotnego nurtu we współczesnej muzyce jazzowej. Poszukiwania twórcze wielu wybitnych artystów zmierną w kierunku eksploracji warstwy rytmicznej, komplikacji harmonii i melodyki. Muzyka Pana Pawła Puszcząły jest bardzo satysfakcjonującym efektem tego kierunku.

To twórczość niezmiernie zaawansowana pod każdym względem, wymagająca ogromnych umiejętności technicznych, wiedzy harmonicznego i świadomości formalnej, Realizacja tego typu zamierzeń kompozytorskich wymaga niezmiernie perfekcyjnego aparatu wykonawczego. Podkreślę raz jeszcze bardzo wysoki poziom instrumentalistów współtworzących dzieło.

Pozwolę sobie podzielić się tu refleksją, która towarzyszyła mi w trakcie wielokrotnego słuchania dzieła artystycznego Pawła Puszcząły. Są to raczej pytania retoryczne, bynajmniej nie odnoszące się wprost do sztuki muzyki mgr Pawła Puszcząły, a jedynie wywołane za jej sprawą.

Czy owa eksploracja warstwy rytmicznej, komplikacja harmonii i melodyki jest aby najważniejszą drogą rozwoju tej, od początku dwudziestego wieku na wskroś kreatywnej muzyki? Czy nie osłabia to komunikatywności i siły przekazu melodii i w konsekwencji nie powoduje spadku zainteresowania muzyką jazzową?

Zjawisko to, może nie en bloc, ale w pewnym, dość istotnym stopniu niepokoi mnie, zarówno jako muzyka, instrumentalistę i lidera, jak i odbiorcę muzyki, którym przecież również cały czas jestem. Mam wątpliwości co do konsekwencji kontynuacji tej drogi. Patrząc na rzecz nieco szerzej, czy nie jest to swego rodzaju ucieczka przed prostotą, przestrzenią i spokojem?

Traktuję ten okres jako przejściowy. Bez wątpienia wniesie on wiele w rozwój muzyki jazzowej, tak jak, mający do dziś wielu przeciwników free jazz.

Szeroka mapa stylistyczna współczesnego jazzu jest bardzo obszerna. Zawsze aktualne będzie sięganie do źródeł, tych najczystszych, nowoorleańskich, osadzonych w idiomie bluesowo-swingowym, czego dowodem jest chociażby twórczość Wintona Marsalisa. Będzie również miejsce na estetykę od pięćdziesięciu lat proponowaną przez wytwórnę Manfreda Eichera Editions of Contemporary Music (ECM). Pomiedzy tymi dwoma nurtami jest ogrom przestrzeni na realizację fenomenu jazzu.

Na tym tle twórczość mgr Pawła Puszczwały prezentuje się jako próba spojrzenia w przyszłość muzyki jazzowej. Choć niezmiernie wyrafinowana w całości swej struktury nie ztraca komunikatywności.

Opis dzieła artystycznego sporządzony jest bardzo dobrym językiem. Część analityczna obfituje w dobrze wyedytowane przykłady nutowe. Dodatkowym atrybutem jest zamieszczenie partytur wszystkich utworów na końcu opisu. Można by się pokusić o ułatwiającą nawigację hipertącza w spisie treści w wersji elektronicznej, da się również dostrzec sporo podwójnych spacji. Nie rzutuje to jednak na bardzo dobry obraz pracy.

Konkluzja

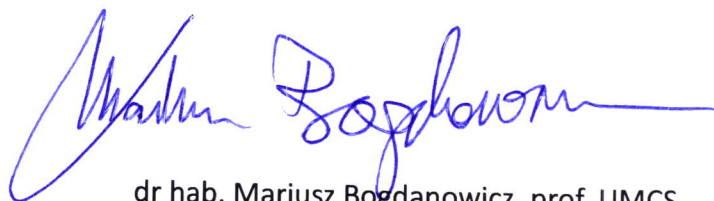
Rozprawa doktorska mgr Pawła Puszczwały to, w mojej opinii, praca bardzo dobra i adekwatna do obszaru wyznaczonego w temacie.

Niezaprzeczalnym walorem tej dysertacji jest wymiar dzieła artystycznego - wszystkie utwory en bloc budzą zachwyty poziomem erudycji, wirtuozerią, swadą improwizatorską, wyobraźnią i wrażliwością. W opisie autor dał wyraz swej gruntownej wiedzy.

Jestem głęboko przekonany, że mgr Paweł Puszczwał to artysta w pełni dojrzały i ze wszec miar zasługujący na uznanie.

Uważam, że praca doktorska mgr Pawła Puszczwały pt. „Nowoczesne oblicze kontrabasu jazzowego w autorskich kompozycjach i aranżacjach” stanowi istotny wkład w dziedzinę sztuk muzycznych oraz rozwój dyscypliny artystycznej - instrumentalistyka, a zatem spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

dr hab. Mariusz Bogdanowicz, prof. UMCS